

Recent verschenen boeken en brochures

Ik wil naar huis!

Alzheimer is een ziekte, die veelal sluipenderwijs, het leven van talloos veel mensen totaal ontwricht. Iedereen die in de naaste omgeving met deze ziekte te maken heeft zou eigenlijk twee recent verschenen boeken moeten lezen. In het ene vertelt een dochter hoe dit proces verloopt bij haar dementerende vader. En in het andere beschrijft een zoon wat er met zijn dementerende moeder gebeurt. Omdat het om heel verschillende persoonlijkheden gaat - zowel qua ouders, als wat de auteurs betreft - zijn beide boeken niet inwisselbaar. Ze vullen elkaar aan. De kinderen, Stella Braam en Cyrille Offermans, zijn de voorbeeldige kinderen, die elke ouder zich zal wensen. Zij spannen zich tot het uiterste in om enig contact te kunnen blijven ervaren met hun dierbaren.

Stella Braam heeft in haar werk als onderzoeksjournaliste altijd veel steun ondervonden van haar vader René, die haar adviseerde en knipsels en literatuurtips voor haar verzamelde. Nu hij zelf het onderwerp zal zijn van haar nieuwe boek poogt hij haar ook bij deze klus behulpzaam te zijn. Dat valt natuurlijk niet mee. Als René van alles niet meer kan vinden; de weg niet meer weet en ook de briefjes niet meer terugvindt waarmee hij zijn dagorde afdwingt stelt hij zelf de diagnose: Het moet dementie zijn. Op een dag geeft hij zijn dochter een 'zorgboek' over dementie. *'Dan weet je wat je te wachten staat.'* Zijn dochter is verbouwereerd. Vind je het erg?' René: Welnee, het is gewoon dementie. Dit moet ik blijkbaar meemaken. Ik ben een pragmatische man en heb geleerd met de stroom mee te gaan.' Deze man is zelf psycholoog en het meegaan met de stroom ligt niet in zijn aard. De hele dag is hij bezig controle te houden; zich aan te kleden, zijn papieren te ordenen, zich afspraken te herinneren. 'Wat nog maar kortgeleden in een handomdraai te bedienen was, is nu een onbegrijpelijke brij van cijfers, codes en knoppen.'

Er wordt een verzorgingshuis gevonden in Maastricht en dochter Stella en haar partner vestigen zich in de buurt om goed voor René te kunnen zorgen. René heeft geen idee waar hij zich bevindt. Aanvankelijk ziet hij het als een hotel waar hij de rekening nooit van kan betalen, later denkt hij dat hij door een sekte wordt vastgehouden. Met het voortschrijden van zijn ziekte groeit bij René de achterdocht. Er worden dingen voor hem achtergehouden. Zo voelt hij het. Als zijn dochter hem ervan probeert te weerhouden om telkens maar eten in te slaan, leest ze hem voor uit de tekst van de brochure van het tehuis: *'Alle maaltijden worden verzorgd.'* René: *'Dat lijkt me stug. Ik denk dat het propaganda voor die maaltijden is. Ik weet dat je me niet gelooft, maar ik krijg één op de vijf keer geen maaltijd.'* Geleidelijk wordt hij agressief. Zowel personeel als bewoners raken bang van hem. René wordt als een lastpost beschouwd, waar eigenlijk geen plek voor is. Na een paar ernstige incidenten moet hij naar een inrichting met een gesloten karakter.

Ook bij de moeder van Cyrille Offermans groeit het wantrouwen gaandeweg het dementeringsproces. Het kan haast niet anders of in het hoofd van een dementerende vindt een permanente jacht plaats naar houvast. Niet alleen omdat het geheugen haar of hem in de steek laat, ook omdat de coördinatie met de zintuigen slecht verloopt. Men is niet zozeer koortsachtig op zoek naar de verloren tijd als wel naar de verloren continuïteit.

Hoewel elke dementerende een geval apart is, delen ze volgens Offermans één verlangen: ze willen naar huis, allemaal. Dat zeggen ze niet alleen om de haverklap, vaak lopen ze ook eindeloos door de gangen van het tehuis, rusteloos en dwangmatig, op zoek naar een uitgang,

een taxi, een station, een bekende. Zelfs als ze geen enkele reële voorstelling meer hebben van dat thuis, willen ze ernaar toe. Maar wat is 'thuis' voor een dementerende? Dat is lastig te bepalen en we zijn geneigd van een te eenvoudige voorstelling van 'thuis' uit te gaan, waarin we de visuele aspecten ervan overschatten.

Het thuisgevoel is in werkelijkheid veel complexer. Ook allerlei onbewust waargenomen geuren en geluiden behoren ertoe, sporen van mensen en dieren, ingesleten bewegingspatronen, afstanden, proporties, temperaturen, kortom: alles wat we met het woord sfeer plegen aan te duiden. Auditieve herkenning lijkt in het algemeen essentiëler dan visuele, en dat is ook verklaarbaar. Het gehoor is 'archaischer', passiever, onbewuster dan het gezichtsvermogen, in psychogenetisch opzicht daarom ook belangrijker. Al in een vroeg prenataal stadium van het menskind is het volop actief; het eerste thuisgevoel wordt bepaald door de specifieke geluiden - van de stem, het hart en de ingewanden - van de moeder. En Offermans concludeert voorzichtig dat het thuisgevoel van een demente primair schuilt in een niet-plaatsgebonden akoestische ruimte. Bekende geluiden versterken de onzichtbare 'wanden' van die ruimte, vreemde geluiden verzwakken die. Daarom is bezoek zo belangrijk. Vertrouwde stemmen creëren akoestische eilanden van rustige intimiteit in de woest kolkende kakofonie van onbegrijpelijke geluiden die het demente universum normaal bestoken.

Dit essay is niet de zoveelste klacht over de treurige situatie in de verpleeghuizen. De schrijver probeert de schijnbaar betekenisloos geworden uitingen van zijn moeder als zinvol en menselijk te duiden. Het resultaat is een ontroerend portret dat beklijft. Tussen de bedrijven door legt hij ook de vinger op de zere plek in de zorg. Beleidsmakers menen ten onrechte dat de zorg zal verbeteren wanneer er nog meer rapporten geproduceerd worden en er maar efficiënter gewerkt wordt. Offermans stelt daarentegen: *Efficient kunnen werken is belangrijk, maar dementerenden ervaren de nadelen van die opgevoerde efficiency. Zij kunnen niet anders dan zich dubbel vernederd voelen (-) door de jachtige bewegingen en de onverschillige blikken waarmee ze door het geprofessionaliseerde personeel onder handen wordt genomen. Als het er nog ooit een beetje draaglijk wil worden, in onze tehuizen, moet het er niet professioneler maar amateuristischer aan toe gaan. Een beetje zoals het vroeger was, met vanzelfsprekend verantwoordelijkheidsgevoel, betrokkenheid, improvisatietalent en fantasie. Er is dus heel veel meer geld, want personeel, nodig voor de tehuizen. Maar geld alleen is niet voldoende. Men zou zich ook eens kunnen verdiepen in de zorgen en de angsten, de behoeften en de verlangens van de bewoners.*

Stella Braam. *'Ik heb Alzheimer'. Het verhaal van mijn vader.* ISBN: 90 388 0338 9

Prijs: € 17.50 Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar.

Cyrille Offermans. *Waarom ik moet liegen tegen mijn demente moeder.*

Prijs Euro 8.90 Uitgeverij Cossee ISBN 90-5936-113-X

Pater Eustachius van Lieshout

De paters van de Heilige Harten staan de laatste tijd volop in de belangstelling. De zalige Pater Damiaan, de melaatsenapostel uit Vlaanderen, werd vorig jaar door de Vlaamse televisiekijkers verkozen als [de Grootste Belg](#) in de geschiedenis. Vorige maand werd in Olland bij St. Oedenrode een Damiaancentrum geopend (zie www.damiaancentrum.nl).

Huub of Bert van Lieshout (1890-1943), was een Brabantse boerenzoon die priester werd in de Congregatie van de Heilige Harten, enkele jaren pastoraal actief in Nederland en vanaf 1925 tot zijn dood als missionaris in Brazilië. Huub van Lieshout werd geboren te Aarle-Rixtel in een katholiek gezin met elf kinderen, die zeer godsdienstig werden grootgebracht.

Drie van de meisjes werden kloosterzuster, en Huub wilde al vroeg missionaris worden, net als zijn grote voorbeeld Damiaan de Veuster, de apostel van de lepralijders van het Hawaïaanse eiland Molokai. Daarom ook wilde hij lid worden van diens Congregatie van de Heilige Harten. Hij maakte zijn gymnasiumstudie als leerling van de Latijnse School in Gemert (1903-1905), en vervolgens op de Damianusstichting van de Paters van de Heilige Harten in Grave (1905-1913). Na zijn priesterwijding in 1919 was Eustachius, zoals zijn kloosternaam luidde, enkele jaren werkzaam in Nederland. In de jaren twintig van de vorige eeuw zocht de Nederlandse afdeling van de congregatie een nieuw arbeidsterrein in Latijns Amerika. Pater Eustachius van Lieshout werd naar Brazilië gezonden.

Daar werkte hij van 1925 tot aan zijn vroegtijdige dood in 1943. Dankzij zijn gedrevenheid en zijn grote geloof kreeg hij daar weldra de reputatie van een wonderdoener. Talloos veel zieken kwamen tot hem in de hoop op genezing. Op velen hadden zijn zegen en gebed een helend effect. Deze biografie door zijn confrater pater Rademaker is een eerlijke weergave van de levensloop en de werken van pater Eustachius. Het is gelukkig geen hagiografie geworden (hetgeen in zulke gevallen ook wel voorkomt) en dat maakt het als getuigenis des te geloofwaardiger.

Cor Rademaker ss.cc. *Pater Eustachius van Lieshout. Om mensen bewogen.* Met een epilooog van Rogier van Rossum ssc. Te bestellen bij: Paters van de Heilige Harten, Seminarieweg 26, 4854 PB Bavel T: 0161-431851, Fax 0161-432614, E-mail hhharten@planet.nl Prijs 10 euro, exclusief verzendkosten.

Vijftig jaar bij de Papoea's

Pater Tom Tetteroo was van 1937 tot 1992 missionaris bij de Papoea's in Nieuw-Guinea. Hij maakte daar de Japanse bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog mee en was getuige van het dekolonisatieproces na de oorlog. Onlangs verschenen zijn memoires onder de titel *Dagboek op toilet papier*.

Tom Tetteroo ofm kwam als 25-jarige aan in Nieuw-Guinea en hield van het begin af aan een dagboek bij, in schriftjes, kladblaadjes en tijdens de oorlog, vanwege schaarste, zelfs op toilet papier. Er ontwikkelde zich een hechte band met de Papoea's. Zo leerde hij vijf Papoea-talen spreken.

Enkele citaten uit het boek:

'Ik ging direct naast hen zitten en bleef maar praten, om aan te geven dat ik met goede bedoelingen kwam, want iemand die op de grond zit, is weerloos. Ik gaf hen ieder een spiegeltje. Zij hadden nooit een gekleed persoon gezien. Het lukte mij om vriendschap te sluiten'.

'Die twee gingen daarna de andere mannen roepen. Vrouwen en kinderen kwamen pas later te voorschijn. Ik kon verblijven in het huis van een van de 'notabelen'. Na een paar dagen gaf hij mij de schedel van zijn vader - als ik hem goed begrepen heb - om te gebruiken als hoofdkussen. Men gaf mij te eten. Ik voelde mij daar geaccepteerd.'

Tom Tetteroo woont in een kloosterverzorgingshuis in Warmond.

Tom Tetteroo ofm. *Dagboek op toilet papier. Een leven bij de Papoea's.* Uitgeverij Aspekt BV ISBN 9059111540 Prijs €24.95

Nederlandse missionarissen in de schijnwerpers

Tijdens de Week voor de Nederlandse Missionaris (27 mei t/m 5 juni) was er aandacht voor de vele honderden Nederlandse missionarissen en missionaire werkers in arme landen. Zoals gebruikelijk verscheen er een uitgave in de serie Mensen met een missie. Dit keer een portret van Frans Baartmans, die zich inzet voor de allerarmsten in een krottenwijk in Varanasi, India. 'Hij keek naar de bewoners van de krottenwijk Nagwa om in een tijd dat niemand anders dat deed. Niet om hen te bekeren tot het christendom. Hij deed het slechts voor hen. En met hen. Onvoorwaardelijk en zonder er iets voor terug te verlangen.' (Uit: *Perfekte chaos; Ontmoetingen aan de Ganges*. Uitg. Week Nederlandse Missionaris, 2006)

Dit boekje is te bestellen bij CMC Mensen met een Missie, de katholieke missionaire ontwikkelingsorganisatie. Postbus 16442, 2500 BK Den Haag, tel. (070) 3136700, cmc@cmc.nu, www.cmc.nu